

Шевчук Світлана Степанівна,
*старша викладачка кафедри методики професійної освіти
та соціально-гуманітарних дисциплін БІНПО ДЗВО «УМО»*

СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

В умовах вітчизняної післядипломної освіти професійний розвиток педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) становить складний багаторівневий процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності. Інноваційною технологією для неперервного професійного розвитку педагогічних працівників ЗП(ПТ)О у системі післядипломної освіти є науково-методичний супровід, що дозволяє подолати відірваність курсового і післякурсного періодів підвищення кваліфікації як єдиного андрагогічного циклу, створити диференційовані умови для опанування педагогом позиції суб'єкта професійного самовдосконалення і самореалізації, засвоєння інноваційних професійних ролей і функцій на рівні вітчизняних і світових стандартів. Створення науково-методичного супроводу є необхідною педагогічною умовою професійного зростання педагога.

Виклад основного матеріалу. Поняття «науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців» походить із термінологічного ланцюга таких понять, як «забезпечення», «супроводження», «підтримка», «супровід», «постачання».

Проблемам науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти присвячені праці науковців В.Сидоренко, О.Савченко, І.Ніколаєску, О.Часнікової та ін., які інтерпретують *педагогічну технологію науково-методичного супроводу як педагогічну систему*, що гарантує досягнення певної мети через чітко визначену послідовність дій,

змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність слухачів в освітньому процесі, відповідає інтересам і запитам на знання.

Під **науково-методичним супроводом** слід розуміти *педагогічну технологію, яка полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями* [3, с. 12]. Осердям освітнього процесу виступає педагог, активний суб'єкт творчої діяльності з певними професійними потребами, запитами, потенційними можливостями, що закономірно передбачає сукупність диференційованих форм, методів, прийомів, організаційно-педагогічних, науково-методичних, дослідно-експериментальних та соціальних заходів, які допоможуть йому успішно вирішувати професійні завдання, долати протиріччя у професійно-педагогічній діяльності.

Науково-методичний супровід забезпечує фасилітативну підтримку духовного, професійно-фахового, інтелектуально-особистісного розвитку педагогічних працівників, їхньої творчої ініціативи на всіх етапах курсового та міжкурсного періодів, максимально індивідуалізує навчання, допомагає кожному суб'єкту досягти високого рівня професійної майстерності.

Принципи технології науково-методичного супроводу [4, с. 25]:

- *демократичність* – можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті певного рішення;
- *ситуація вибору* – створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, технологій, які забезпечують передумови для свідомого вибору;
- *самореалізація* – розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;
- *співтворчість* – спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів.

Серед **функцій** науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників слід визначити такі: *навчальну, консультативну, сервісну, коучингову, адаптаційну, експертну, модераційну, акмеологічну, коригувально-рефлексійну, компенсаторну, фасилітаційну* тощо. Векторність і адресна спрямованість науково-методичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, сформованого рівня педагогічної майстерності, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного).

Особливостями технології є її *проектваність, цілісність, поетапність, системність, демократичність, варіативність, адресність, синергійність, інноваційне управління* та ін. Векторність і адресна спрямованість науково-методичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, сформованого рівня педагогічної майстерності, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного).

У системі післядипломної освіти система різновекторних послуг для професійного розвитку педагогічних працівників реалізовується у дорадницькому, коучинговому, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному, соціальному, експертному, маркетинговому, інформаційно-комунікаційному, моніторинговому, психолого-мотиваційному та інших напрямках. [4, с. 26].

Складові технології науково-методичного супроводу

Предметно-методична складова науково-методичного супроводу спрямована на надання педагогу адресної допомоги в організації освітнього процесу відповідно до соціокультурних викликів, вимог тієї чи іншої освітньої галузі Державного стандарту. Її завдання - здійснювати методичну допомогу в організації освітнього процесу від вибору освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання до вибору типів і видів занять, формування їх структури, наповнення методики викладання предмету новітніми досягненнями у сфері

використання педагогічних, мистецьких і цифрових технологій, застосування в роботі електронних підручників і посібників, організація позааудиторної діяльності, спрямованої на формування комплексу предметних компетентностей тощо. Ця складова науково-методичного супроводу передбачає [1, с. 95]:

- *оновлення* теоретичного, технологічного й методичного складників професійно-педагогічної діяльності педагогічного працівника;
- *процес концептуалізації новітніх дидактичних ідей*, практичного трансформування в педагогічну практику наукових психолого-педагогічних досліджень, науковий пошук, розробку, експериментальну перевірку ефективності, пошук шляхів удосконалення, раціоналізації і модернізації навчальних програм, методик та ін., використання їх у нових цілях і умовах тощо;
- *створення, апробацію, упровадження й поширення* в освітній практиці авторського педагогічного продукту, зокрема концепцій, теорій, систем, моделей, персонал-технологій, принципів, методів, прийомів, авторської методики, вироблення індивідуально-творчого стилю, авторської системи професійно-педагогічної діяльності.

Дорадницька складова науково-методичного супроводу передбачає надання спеціально підготовленим фахівцем кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань, подолання професійних утруднень тощо. Ця складова пов'язана із сферою консультативних послуг, які надаються консультаційною організацією (педагогічними консалтинговими або навчально-тренувальними центрами) тим чи іншим замовникам (споживачам, клієнтам) у вигляді інформаційного, науково-методичного продукту і реалізується в процесі проведення практичних, тренігових, семінарських заняттях, в процесі підготовки творчих проектів педагогів, індивідуальних творчих звітів про рівень розвитку професійної компетентності педагогів. *Об'єктом дорадницького напрямку* науково-методичного супроводу може бути науково-методичної продукція,

зокрема освітні програми, дослідні проекти, методичні рекомендації, електронні посібники, матеріали індивідуального та колективного перспективного професійно-педагогічного досвіду тощо (на паперових, електронних та інших носіях).

Поширеними формами дорадницьких послуг є **консалтинг** (від англ. *consulting* – консультування), що передбачає аналіз, обґрунтування перспектив використання освітніх інновацій з урахуванням предметної галузі і запитів суб'єкта, та **супервізія**, що дозволяє авторитетному досвідченому спеціалісту (дораднику освітньої сфери) стимулювати фахівців до професійного розвитку протягом життя, опанувати професійно-педагогічну діяльність на рівні суспільних і освітніх викликів із вибором змісту, форм, терміну, параметрів навчання [4, с. 28]. Результатом дорадницьких послуг має стати набуття педагогічним працівником нових професійно значущих знань, сформованість акме-мотивації до неперервного професійного розвитку.

Коучингова складова науково-методичного супроводу (від англ. *coaching* – наставляти, тренувати, надихати) забезпечує висококваліфіковані індивідуальні тренування педагогічних працівників для досягнення значущих для них професійної мети, завдань, мобілізації внутрішнього потенціалу, розвитку необхідних професійних здібностей і навичок, освоєння передових стратегій, метатехнологій для отримання найвищого професійно значущого результату. *Педагогічний коучинг* передбачає системність, вертикальну і горизонтальну цілісність освітнього процесу; інтеграцію формальної, неформальної та інформальної освіти, навчальної, практичної й самоосвітньої діяльності; урахування професійних потреб педагогічних працівників тощо. У системі післядипломної педагогічної освіти використовують різні види його, зокрема коучинг адміністративний, життєвий, індивідуальний, проектний, ситуативний, транзитивний [5, с. 13].

Професійно-кваліфікаційна складова науково-методичного супроводу передбачає надання педагогічному працівнику адресної диференційованої допомоги, методичних рекомендацій щодо неперервного професійного

розвитку на всіх етапах міжкурсowego періоду, підвищення професійної кваліфікації розвитку компетентностей за предметним полем спеціальності для якісного виконання функціональних обов'язків на рівні професійних стандартів, що уможлиблює присвоєння фахівцю під час атестаційних процедур певного тарифного розряду, кваліфікаційної категорії (і/або педагогічного звання) [2, с.225].

Педагогічно-фасилітативна складова науково-методичного супроводу розвитку педагогічної майстерності реалізується у двосторонньому процесі курсового підвищення рівня професійної компетентності педагогів, коли відбувається комплексний взаємовплив учасників комунікативної взаємодії в процесі спільного й особистісного розвитку. Ця складова допомагає здійснювати підтримку, допомогу й водночас стимулювання, сприяння вільного й самостійного вибору та можливості слухачам курсової підготовки щодо прийняття оптимальних рішень [1, с.96]:

Інформаційно-комунікаційна та технологічна складові науково-методичного супроводу пов'язані із розвитком інформаційної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О і забезпечують інформаційну підтримку професійного розвитку фахівців шляхом створення єдиної інформаційно-технологічної інфраструктури системи післядипломної педагогічної освіти, включаючи освітянську телекомунікаційну мережу, освітні сайти, навчальні освітні портали, інформаційні бази даних, електронні каталоги, веб-ресурси тощо. Означені складові визначають умови створення інформаційно-освітнього середовища як платформи для реалізації й практичного використання науково-методичного супроводу, регулюють розміщення ресурсів та ознайомлення з ними педагогів, забезпечують використання інтерактивних засобів доступу до освітнього контенту, визначають особливості реалізації педагогічного спілкування на основі розробленої платформи, організації дистанційного навчання тощо [1, с.96].

Організаційно-методична тьюторська складова професійного розвитку педагогів професійної школи дозволяє організовувати їм методичну

допомогу у вигляді науково-методичної підтримки (консультування, тьюторство), організації, функціонування і розвитку ресурсних та інформаційних методичних центрів та надання інформаційно-методичної та наукової забезпеченості самоосвітньої діяльності педагогічних працівників на основі створення інформаційних методичних кабінетів, банку перспективного педагогічного досвіду розвитку, реалізації інтерактивних форм з використанням Інтернет-зв'язку: вебінари, консультативні форуми, семінари-практикуми, науково-практичні конференції тощо) [2, с.226].

Психолого-мотиваційна складова науково-методичного супроводу реалізується в процесі мотиваційного компоненту післядипломної освіти педагогів ЗП(ПТ)О при виконанні ними творчих завдань, вирішенні проблемних педагогічних ситуацій, проектуванні та моделюванні професійної діяльності на перспективу. Ця складова науково-методичного супроводу передбачає наявність психологічного інструментарію, психологічного супроводу, психологічної діагностики та моніторингу, що допомагає забезпечити в формальній освіті розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва.

Експертна складова науково-методичного супроводу спрямована на експертизу й апробацію навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, зокрема підручників, навчальних (навчально-методичних, практико-орієнтованих та ін.) посібників, методичних матеріалів, авторських навчальних програм тощо, а також якості й продуктивності розробленого протягом міжкурсового періоду методичного продукту (професійних проектів, кейсів, портфоліо та ін.) [4, с. 28].

Маркетинговий напрям науково-методичного супроводу передбачає систематичне вивчення і задоволення освітніх запитів, потреб педагогічних працівників щодо якості надання освітніх послуг у системі післядипломної освіти, результативності міжкурсового періоду, дієвості науково-методичного забезпечення професійного розвитку фахівців.

Моніторингова складова включає комплекс процедур спостереження (збір, обробка, зберігання і поширення інформації), поточного та проміжного оцінювання важливих перетворень в системі післядипломної освіти, а також спрямування цих перетворень на досягнення визначених параметрів професійного розвитку педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, виявлення тенденцій і закономірностей, акмеологічних чинників (зовнішніх і внутрішніх), відслідковування професійної акмеодинаміки протягом усіх етапів курсового та міжкурсів періодів післядипломної освіти. Моніторингові процедури також спрямовано на визначення рівня якості освітніх послуг у системі післядипломної освіти педагогічних працівників, їхніх навчальних досягнень, простеження результативності в атестаційному процесі з метою підтвердження або підвищення рівня професійно-педагогічної компетентності.

Висновки. Отже, інноваційну технологію науково-методичного супроводу слід обґрунтовувати як найбільш дієву для неперервного професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти, що дозволяє створити мережевий диференційований акмеологічний освітній простір з ознаками векторності, цілісності, акме-синергетичності, інтерактивності, множинності освітніх траєкторій, інноваційності й адресної спрямованості сервісних послуг, в якому гармонізується стан суб'єкта, спрямовуються у конструктивне русло взаємовідносини із соціальним середовищем, збільшуються можливості включення до процесу професійного розвитку з максимальною самореалізацією і саморозвитком, підвищується прояв цілеспрямованої творчої активності та професійної ініціативи.

Список використаної літератури

1. Кондратова Г.Л. Науково-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва у післядипломній освіті. - ISSN 1992-5786: Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах 2019 р., № 63, Т. 2. С.93-97.

2. Колесникова И.А. Педагогическая психология: учебное пособие для студентов высших учебных заведений М.: Академия, 2005. 256 с.
3. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. РАН, Институт рус. языка им. В. В. Виноградова. М.: Азбуковник, 1997. с.140].
4. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. Київ : РА «Освіта України». 2016. № 7-8(48). С. 22-33.
5. Сидоренко В.В. Положення «Про педагогічний коучинг у системі післядипломної освіти». Донецьк: Витоки, 2014. – 63 с.